Оливера В. Урошев Палалић
Основна школа „Жарко Зрењанин”
Зрењанин

DOI: 10.46793/KDNN25.221UP
UDK: 821.133.1-93-31.09 Saint-Exupéry A. de

ВОДЕЋЕ И УНИВЕРЗАЛНЕ ВРЕДНОСТИ[1] У ДЕЛУ *МАЛИ ПРИНЦ* А. ДЕ СЕНТ-ЕГЗИПЕРИЈА (АНАЛИТИЧКИ И ИНТЕРПРЕТАТИВНИ АСПЕКТИ)

*Сваки човек је као **сви други** људи, као **неки други** људи и као **нико други**.*[2]

Апстракт: Читајући књижевна дела ученици усвајају знања, проширују свој доживљај и поглед на свет, усвајају вештине и животне вредности. У наведеном контексту, циљ рада усмериће се на откривање доминантних и универзалних вредности романа *Мали принц* А. де Сент-Егзиперија усклађених и корелисаних са препорученим вредностима Програма слободних наставних активности у седмом разреду основне школе – *Вредности и врлине као животни компас II* (класификација 10 вредности).

Квалитативном анализом садржаја романа сагледаће се директно изречене и имплицитне вредности овог дела. Утврдиће се да су, поред вредности љубави и пријатељства, у делу присутне и универзалије које дело чине погодним за подстицање развоја вредности и врлина ученика, што је циљ наставних предмета. Указаће се на значај методичког интегративног приступа делу, а представиће се и могућ начин интерпретације дела истицањем ових доминантних вредности које чине смислену везу између свакодневног животног искуства ученика и школског окружења.

Кључне речи: доминантне и универзалне вредности, роман *Мали принц*, *Вредности и врлине као животни компас II*, интегративност.

1. УВОД

Предмет рада није усмерен на дело *Мали принц* по питању његовог жанровског одређења, бајковитости, митске стварности нити библијског подтекста (Радуловић 2009; Пијановић 2009; Наумовић 2020), као ни тумачења

[1] У раду се ограђујемо од етичког наметања вредности. Изнесени ставови и класификација вредности, утемељени у наставни програм предмета *Вредности и врлине као животни компас II* основне школе, представљају лични став и коментар аутора рада.

[2] Клакхолн, Марej 1953 у: Павловић 2021: 12.

olivera.u.palalic@gmail.com

романа (Андрић 2003; Урошев Палалић 2016), већ на утемељењу водећих и универзалних вредности које се у делу откривају.

Основа рада јесте откривање вредности и корелација са предметом Програма слободних наставних активности (СНА) – *Вредности и врлине као животни компас II*.

Вредности се дефинишу као „уопштене и апстракне идеје према којима појединци и друштва теже да осмисле свој живот; то су идеали и визије које припадници једног друштва или групе деле у одређеном историјском тренутку. Служе као мерила за просуђивање појава и постављање циљева" (Секулић, Јарић 2012: 44). Део су како људског друштва, тако и човековог унутрашњег односа према свету. С обзиром на чињеницу да најчешће иду у пару: добро–лоше, лепо–ружно, оне су *релационе* категорије. Значење стичу у односу онога ко их спознаје и самог идеала вредности (Перез 2008: 108). Свака вредност има више сродних, те говоримо о *систему вредности* (Павловић 2021). Често, вредност може бити схваћена као нешто конкретно, стварно, али и нешто што превазилази границе реалног (Перез 2008: 101).

Вредности се могу категоризовати и рангирати по значају, никада нису у потпуности достижне јер подстичу непрестано усавршавање (Перез 2008: 108). Дисциплина која се у оквиру филозофије бави вредностима назива се *аксиологија* и своје почетке бележи у другој половини 19. века. Лепота, правда, доброта и светост биле су теме које су у свим епохама заокупљале мислиоце, али та интересовања нису успела да обликују посебну област проучавања, већ је свака вредност била разматрана појединачно (Фрондизи 1958).

У остваривању програма предмета СНА треба посебно водити рачуна о узрасту ученика (13 година), периоду адолесценције, који представља период када ученици нису ни деца, ни одрасли. Иако се вредности стичу васпитањем и одрастањем, у датом узрасту ученици имају способност апстраховања и индуктивно-дедуктивног закључивања па самим тим и спознаје вредности. „Програм слободне наставне активности *Вредности и врлине као животни компас II* почива на уверењу да су вредности које негујемо унутрашњи водич или нека врста 'компаса' кроз живот" (*Програм*).

У *Програму* предмета предвиђено је оснаживање и јачање личног развоја ученика и подстицање врлина и вредности као основних усмерења за добробит живота појединца и друштва.

Из *Програма* су издвојене следеће вредности:

1. Живот
2. Породица
3. Здравље
4. Љубав

5. Образовање
6. Мир (духовни и физички)
7. Другарство/пријатељство
8. Заједништво
9. Опште добро: неправда
10. Социјална правда или једнакост/толеранција

2. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Спровели смо квалитативно истраживање чији је циљ 1) испитивање и интерпретација именованих вредности у роману *Мали ӣринц*[3] као и 2) мерење њихове заступљености. Применили смо метод критичке анализе садржаја. Проблем којим смо се се бавили јесте које су вредности изречене у роману *Мали ӣринц*.

Покушали смо да одговоримо на следеће:

1. Да ли постоје вредности усклађене са Програмом предмета СНА?
2. Које су доминантне и универзалне вредности изречене у делу *Мали ӣринц*?
3. Колико се изречене вредности слажу са класификацијом вредности предмета *Проīрама*?

ВАЛИДАЦИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Како бисмо обезбедили поузданост квалитативног истраживања, у складу са именованим вредностима, анализиран је текст и пронађене су референтне вредности у њему. Затим, у раду са ученицима седмог разреда, у току другог часа интерпретације романа, радом у групама ученици су откривали тражене вредности. У крајњем исходу, поредили су се одговори, допуњавали и дискутовало се о њима. Ради боље прегледности, забележени су цитати из дела[4] и на тај начин је сумиран резултат уочених вредности, те обезбеђена интерна валидација.

[3] У оквиру квалитативне анализе узорак је чинио именовани роман. Иако роман има велики број издања, определили смо се и насумице одабрали једно: Де Сент Егзипери (1992): Антоан де Сент Егзипери, *Мали ӣринц*. Београд: ЗИЗ. У навођењима цитата, у оквиру анализе, биће наведено само поглавље и број стране из наведеног дела како бисмо рад растеретили навођењима у оквиру парентеза.

[4] Класификовано у табелама: Табела 2–9.

ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ПОДАТАКА

Уочили смо присуство 88 вредности[5] изречених кроз 10 програмски предвиђених вредности.

Табела 1: Фреквенција вредности у Малом принцу

Вредност	**Бројност**	**%**
Живот	18	20.45
Породица	1	1.14
Здравље	3	3.41
Љубав	13	14.77
Образовање	6	6.82
Мир (физички и духовни)	3	3.41
Другарство/пријатељство	15	17.04
Заједништво	8	9.09
Опште добро: неправда	17	19.32
Социјална правда / једнакост / толеранција	4	4.54
Укупно	**88**	**100**

Из Табеле 1 уочава се да је процентуално 20.45% исказана вредност – *живот*, потом *опште добро*: *неправда* – 19.32%, након тога *пријатељство* 17.04%, *љубав* 14.77%, *заједништво* – 9.09%, *образовање* – 6.82%. Следеће, са 4.54.% је *социјална правда* / *једнакост* / *толеранција*. У најмањем проценту присутне су вредности попут *породица* (1 вредност), *здравље* (3) и *физички и духовни мир* (3).

Ради бољег приказа, евидентираћемо изречене вредности.

Табела 2: Живот

Живот	„Било је то за мене **питање живота или смрти**. Имао сам питке воде једва за осам дана" (2/9) „Колико год ми се то чинило бесмисленим на хиљаде миља од људских насеља и у **смртној опасности**, извадих из џепа лист папира и налив перо" (2/11) „Та је сувише стара. Ја хоћу овцу која **дуго живи**." (2/12)

[5] Аутори Челиктјурк Сезгин и Гунеш (Çeliktürk Sezgin, Güneş 2022) у свом раду наводе 208 вредности према Шварцовој (Schwartz) класификацији вредности. Више у: Zuhal Çeliktürk Sezgin, Ceyda Güneş (2022): Analysis of *The Little Prince book* of Antoine de Saint-Exupéry from the perspective of value transmission. *HAYEF: Journal of Education*, 19(3), 179–188.

	„ – Идући **право – не стиже се баш далеко** [...]" (3/15) „**Сви путеви воде ка људима**."(20/56) „Доказ да је мали принц **постојао је** тај што је био диван, што се смејао, што је желео овцу" (4/18) „Али, ми који **разумемо живот**, ми, заиста, не маримо за бројеве!"(4/18) „[...] а **питка вода**, које је било све мање, задавала ми је страх од најгорег." (7/24) Пилот: „Ја се бавим **озбиљним стварима**" [...] Мали принц: „Ти **све мешаш** [...] све бркаш!" (7/25) Живот : смрт: „Није ми више било [...] **ни до жеђи, ни до смрти**." (7/26) „Морам упознати **две, три гусенице** ако желим упознати **лептире**" (9/31) „Немој **толико одуговлачити**, то је несносно. Одлучио си да одеш. Па иди." (9/31) **Пролазно** – „оно чему прети **блиска пропаст**" (15/49) „– Добро је **ако је човек имао пријатеља, чак и кад мора да умре**." (24/65) (живот, љубав, пријатељство) „Оно што **пустињу** чини лепом – рече мали принц – **је сазнање да се у њој негде скрива извор**." (24/66) (живот, нада, пријатељство) „Оно **најважније је невидљиво**." (24/67) (љубав, пријатељство) „**Стезао сам га у наручју** као мало дете, а ипак ми се чинило као да тоне право у неки понор, али **нисам био у стању ништа да урадим да га задржим** [...]" (26/72) (губитак) „ [...] **све се на свету мења** ако је негде, бог зна где, нека овца коју не познајемо, **појела или не једну ружу** [...]" (27/78)

Када је реч о вредности *живо̄т*, у примерима које смо навели, истиче се и његова супротност: губитак, смрт: „Стезао сам га у наручју као мало дете, а ипак ми се чинило као да тоне право у неки понор, али нисам био у стању ништа да урадим да га задржим..." (26/72), али и неумољива тежња против смрти: „Та је сувише стара. Ја хоћу овцу која дуго живи" (2/12). Да у животу треба бити широких погледа истиче цитат: „ – Идући право – не стиже се баш далеко [...]" (3/15).

Табела 3: Опште добро

Опште добро : неправда	„Он је тада свечано приказао своје откриће [...] али нико му **није веровао због његовог одела**." (4/16) (опште добро + једнакост) (важност да овце поједу мале баобабе): „**Ма немој, молим те**." (5/20) „Било је страшног семења [...] Тло планете било је **заражено њима**." (5/21) „Човек се мора присилити да **чупа баобабе**, **чим почне да их разликује** од ружа са којима су врло слични док су још сасвим мали." (5/21) „Децо! **Чувајте се** баобаба!" (5/21)

	„Док сам цртао баобабе, **водио ме осећај** да се не сме одуговлачити." (5/21) „Последица неког проблема о којем је **дуго у себи размишљао**." (7/24) „Зар није важан тај рат **између овце и цвећа?** Зар то није важније и озбиљније [...]" (7/25) „Понижена што је допустила да је **ухватим у** припремању тако наивне **лажи**, она се два-три пута **накашља** [...]" (7/29) „Требало је да **судим по делима, а не по речима**." (8/30) „Кад су добро очишћени, **вулкани раде тихо и без престанка, без ерупција**" (8/30) „Од сваког треба **тражити** оно што он **може дати**." (10/35) „Много је **теже судити себи самом него другима**. Ако успеш себи добро судити, значи да си прави мудрац." (10/36) **Одрасле** особе „сматрају себе **важним попут баобаба**."(17/51) „Човек **познаје само оне ствари које припитоми** – рече лисица." (21/60) „**Говор** је извор свих **неспоразума**." (21/61) „Човеку **никада није по вољи**, ма где био." [...] „Само **деца знају** шта траже." (22/64)

У Табели 3 приказани су цитати којима се потврђује вредност – *опште добро*. Егзипери се бави питањем *заштите окружења*, као поткатегорије универзалне вредности, када говори о заштити планете од баобаба, а у пренесеном смислу говори о *вредностима борбе против зла*, што је *релациона категорија* у односу на добро. Можемо рећи и да говори о борби против одрастања и међусобног неразумевања. О томе сведоче наводи:

Одрасле особе сматрају себе **важним попут баобаба**. (17/51)

Човек **познаје само оне ствари које припитоми** – рече лисица. (21/60)

Говор је извор свих **неспоразума**. (21/61)

Човеку **никада није по вољи**, ма где био. [...] Само **деца знају** шта траже. (22/64)

Табела 4: Пријатељство/другарство

Другарство/ пријатељство	„Тако сам **живео сам**, без икога с ким бих могао искрено да поразговарам, све док ми се пре шест година, у пустињи Сахари, није догодио квар." (2/9) „Био сам **много усамљенији** од било ког бродолломника на сплаву усред океана." (2/9) „Био једном један мали принц [...] и био му је **потребан пријатељ**." (4/18) (Онима који разумеју живот то би се чинило много истинитијим.) „[...] ове успомене причам **с много туге** [...] **Тужно** је **заборавити пријатеља**." (4/18)

	„[...] кад је човек врло тужан, воли да гледа залазак сунца [...]" (6/24) „Тајанствена је **земља суза**." (7/26) „[...] **помно је надгледао** ту клицу која **није била** налик на **остале**" (27/8) „Човек је **усамљен и међу људима**." (17/52) „Будите ми пријатељи, **ја сам сâм**." (19/56) „Припитомити – То је нешто одавно заборављено – рече лисица. – То значи успоставити везе." (21/59) „Ако ме припитомиш, мој ће **живот** бити као **обасјан сунцем**." (21/59) „[...] како не постоје **трговци пријатељима**, **људи више немају пријатеље**." (21/60) „Ти постајеш заувек **одговоран за оно што си припитомио**." (21/63) „[...] никада више нећу чути тај смех. **За мене је он био као извор у пустињи**."(26/73) „Да, звезде ме увек терају на смех! А они [пријатељи, док пилот посматра звезде] ће мислити да си луд! Баш сам ти подвалио [...]" (26/74)

Говорећи о *ӣријӣељсӣву*, истиче се како је тужно заборавити пријатеља, о усамљености, правом пријатељству, али и да је човек усамљен и међу људима. Одговорност за пријатељства и, генерално, *одӣоворносӣ* као поткатегорија *добронамерносӣи* према класификацији Шварца (Шварц 1992 у: Челиктјурк Сезгин, Гунеш 2022: 180), присутна је у наведеном цитату: „Ти постајеш заувек **одговоран за оно што си припитомио**" (21/63).

Читајући потврде вредности пријатељства схватамо да и конвенционалне мисли, осећања и реакције могу да нас дотакну и подстакну на размишљање о овој вредности.

Таβела 5. Љубав

Љубав	„То је баш оно што **сам желео**!" (2/13) „Никада никог он није волео [...] понавља као ти: 'Ја сам **озбиљан човек!'** [...] **Али то није човек, то је печурка**."(7/25) „**Воли** један цвет [...] довољно је да га **погледа па да буде сретан**. Он каже себи: **Мој** цвет је **тамо негде** [...]" (7/26) „**Нисам** баш **знао шта да кажем**. Осећао сам се неспретним." (7/26) „Облачио се полако [...] хтео је да се појави тек **у пуном сјају своје лепоте**. О, да, био је то веома гиздав цвет." (8/27) „[...] сав **сметен** пође по **кофицу пуну свеже воде** и послужи ружу" (8/28) (љубав и брига за другог) „Тако је мали принц, иако **добронамеран у својој љубави**, убрзо **посумњао** у ружу." (8/29)

	„[...] осетим **њену нежност скривену** иза ситних лукавстава [...] Али ја сам био **превише млад да бих знао да волим**.” (8/30) „Страшно би се закашљала и **правила се да умире** [...] да је негујем [...] **да и мене понизи**, стварно би пристала да умре.” (20/56) „**Жито**, које је злаћано, **подсећаће ме на тебе**. И ја ћу волети шапат ветра у житу.” (21/60) „[...] никада нећу знати за који сат да **припремим срце**.” (21/62) „**За вас се не може умрети**.” (21/62) „[...] човек само **срцем добро види. Важно је очима невидљиво**.” (61/63)

Цитатима о вредности *љубав* истиче се да је то баш оно што човек жели, да смо у љубави неспретни, да верујемо „ситним лукавствима”, да нас на вољену особу подсећају асоцијативне слике окружења. Потребно је напоменути да се кроз приповедање у роману уочавају и унутрашњи односи према вољеним особама, чиме вредност *љубав* још више добија на значају.

Издвојили смо прве четири водеће вредности. *Мали принц* је „понајвише књига о Љубави и Лепоти, сведочење колико су оне насушно потребне човековом духу и колика је њихова моћ у преображавању и оплемењивању људске душе” (Андрић 2003: 59). У роману за децу и одрасле, који је „упркос тегобама одрастања, сачувао детињу чистоту и безазленост” (Радуловић 2009: 71), јасно је да су вредности *живот* и *опште добро*, *доброчинство* оне које предњаче. У томе има велику улогу бајковити жанр овог дела, и детечиталац са којим аутор комуницира (Наумовић 2020: 233).

Узимајући у обзир особеност да постоји *систем вредности*, у оквиру појединих тврдњи, присутно је преплитање више вредности, те тако уочавамо:

Опште добро и једнакост: „Он је тада свечано приказао своје откриће [...] али нико му **није веровао због његовог одела.**” (4/16)

Живот и пријатељство: „Ако ме припитомиш, мој ће **живот** бити као **обасјан сунцем**.” (21/59)

Живот, пријатељство и нада: „Оно што **пустињу** чини лепом – рече мали принц – **је сазнање да се у њој негде скрива извор**.” (24/66)

Љубав и пријатељство: „Оно **најважније је невидљиво**.” (24/67)

Љубав и брига за другог: „ [...] сав **сметен** пође по **кофицу пуну свеже воде** и послужи ружу.” (8/28)

Живот и смрт: „Није ми више било [...] **ни до жеђи, ни до смрти**.” (7/26)

Табела 6: Заједништво

Заједништво	„А чинило ми се да мој дечак **није ни залутао**, није ни гладан, ни жедан, ни преплашен." (2/10) „Случајно **изговорене речи** мало по мало су ми откриле." (3/13) „Желим да се моје **невоље озбиљно схвате**." (3/14) „[...] нагађам [...] преварићу се и у неким важнијим детаљима. Мој пријатељ никада ништа није објашњавао. Можда је **веровао да сам му сличан**." (4/18) (и једнакост) „Нисам знао. У том тренутку **био сам врло заузет** [...]" (одвијао је шраф) (7/24) „За мене је он, међутим, једини који ми се не чини смешним. Можда зато што се **бави другим стварима, а не самим собом**." (14/46). Цвет у пустињи: Људи „**лутају** како их ветар носи. **Немају корења** и то им увелико смета." (18/54) **Веровао сам да сам богат зато што имам јединствени цвет** [...] моја три вулкана [...]" (20/57) (заједништво и љубав)

Жеља за прихватањем, за разумевањем „невоља", за нематеријалним богатством и жеља да се буде у заједништву, прожима се кроз вредност *заједништво*. Такође, вредност заједнице и хедонизма, помоћи другима, истакнуте су у Табели 6.

Табела 7: Образовање

Образовање	„Када ми је било шест година, одрасле особе су ме **обесхрабриле** у мом сликарском позиву [...]" (2/10) „[...] тада се сетих да сам пре свега **учио** географију, историју, математику и граматику, па рекох дечаку (помало зловољно) да **не знам** да цртам." (2/11) „Можете да замислите колико ме је заголицало то **полупризнање** о *другим планетама*." (3/14) „Добро сам **знао** да осим великих планета [...] има и стотине других..." (4/16) **Једног дана** [...] Цртеж баобаба за децу „Ако једном буду путовали [...] то би им могло бити **од користи**" (5/21) (образовање и опште добро) „Понекад није лоше **оставити посао за касније**." (5/21)

Када је реч о вредности *образовање* (Табела 7), осим знања, у делу *Мали ӣринц* истиче се и општа истина да „понекад није лоше **оставити посао за касније**" (5/21). У овој вредности се прожима и вредност *ӧшшеī добра* и *живоша*. У цртежу баобаба намењених деци, указује се на преплитање вредности *ӧшшеī добра* и *образовања*.

Табела 8: Социјална правда

Социјална правда или једнакост/ толеранција	„**Спуштао бих се** на **његов ниво**. Говорио бих му о брицу, голфу [...]" (1/9) „[...] диктатор је наметнуо европски начин одевања [...] **И тада су се сви с њим сложили**." (4/17) „Давао је **разумна наређења**" (10/33) Упитно: „кад нађеш дијамант који **није ничији, твој је**. Кад нађеш острво које није ничије, твоје је [...]" (13/42)

Како би *социјална правда* била задовољена, важно је бити разуман и несебичан, што се засигурно види у цитатима о овој вредности представљеним у Табели 8.

Табела 9: Породица, здравље и духовни и физички мир

Породица	„Моја је **кућа** у свом срцу скривала једну **тајну** [...]" (24/66)
Здравље	„[...] али се плашим **промаје**." (8/29) „[...] јер сам имао **лагану грозницу** због жеђи." (24/66) „**Вода** може бити **добра и за срце**." (24/66) (буквално и пренесено значење, срце, љубав заливање, ружа, пријатељство)
Мир (духовни; физички)	„И он утону у **сањарање** које потраја дуго" (3/14) „Оних ситних стварчица (**звезде**, приметила О.У.П) о којима **сањаре дангубе**." (13/41) „Пио је [воду] затворених очију [...] **пријала је срцу као поклон**." (24/69) (живот, љубав, радост)

Говорећи о вредностима *породице*, *здравља* и *мира* (Табела 9), изнесене су експлицитне тврдње, али и имплицитне: о љубави, пријатељству, животу и радости. На пример: „Пио је [воду] затворених очију [...] **пријала је срцу као поклон**"(24/69).

3. НАСТАВНО ПРОУЧАВАЊЕ РОМАНА У КОНТЕКСТУ ВРЕДНОСТИ

Уводни део час(ов)а:

(1) Као мотивациони подстицај може послужити разговор са ученицима шта су за њих вредности и како би их дефинисали. Надаље, може им се прочитати нека од дефиниција[6] појма *вредност* и разговарати о томе.

[6] Могуће је видети дефинисање у : Павловић 2021.

Ученицима се, пре рада на вредностима дела, дају истраживачки задаци како би се што боље припремили за рад унутар група. При давању истраживачког задатка узимају се у обзир ученички потенцијали, а касније, при формирању група, индивидуалне карактеристике ученика које ће водити успешно урађеним захтевима.

Истраживачки задаци[7]:

1. *Шта за тебе значи појам вредност?*

2. *Доведи у везу вредности, врлине и осећања са понашањем људи. Објасни свој став.*

3. *Идентификуј код себе вредности које поседујеш и које би хтео да развијеш.*

4. *Размисли о томе да ли си се некад осећао/ла изоловано/прихваћено због твоје прихватања одређених вредности. Буди спреман/а да аргументовано појасниш ситуацију и образложиш.*

5. *Треба ли лично добро да се ставља испред општег добра по било коју цену? Објасни.*

6. *Именуј врлине које поседује Мали принц наводећи примере из романа.*

(2) Конституисање група уследиће према дефинисаним вредностима у оквиру предмета Слободних наставних активности – *Врлине и вредности као животни компас II*. Групе се формирају по принципу узајамног познавања и сарадње како би продукти рада били што успешнији. Уследиће подела задужења члановима групе (вођа групе, иницијатор, координатор...) и конкретизовање, договор, ко шта ради унутар групе (радни задаци). Наставник подстиче ученичко планирање и организовање поштујућу слободу избора и индивидуалност и узимајући у обзир способности ученика. Именоване групе су: *живот*, *породица*, *здравље*, *љубав*, *образовање*, *мир* (духовни и физички), *другарство/пријатељство*, *заједништво*, *опште добро*: *неправда*, *социјална правда* или *једнакост/толеранција*. Уколико је број ученика у одељењу мањи, могуће је: 1) једној групи поверити рад на више појмова вредности, или 2) организовати рад у пару, при чему се именоване вредности распоређују између парова.

Главни део час(ов)а:

Након подела на групе и одређеног циља рада следећи методички корак чини рад у групи/пару читањем романа са оловком у руци и проналажењем потврда у роману *Мали принц* које ће документовати тражене вредности. Свака група/пар добија следећа питања:

[7] Дефинисање задатака има упориште у Програму наставе изборног предмета односно препорукама за његову реализацију.

У складу са водећом вредности пронађи цитате који документују дату вредност исказану кроз поступке, дијалоге и размишљања Малог принца. – Уочите има ли препознатљивих вредности. – Које тврдње су показатељ да је унутрашња човекова вредност водиља кроз живот? – Живот заснован на вредностима доноси човеку задовољство и мир. Пронађите тврдње у роману које рефлектују ове односе. – Живи ли Мали принц у складу са позитивним вредностима и врлинама? Покажите. – У којим тврдњама се слажете са вредностима изреченим у делу? Истакните их. – Пронађите цитате из дела који су у складу са датом вредношћу која вам је додељена. Унесите их у табелу[8] и означите у загради број појављивања. Водите рачуна о правилном правописном бележењу навода из дела.

У реализацији задатака наставник усмерава ученике и подстиче их на истраживачки рад. Користи се и Гугл диск за дељење документа, како би га чланови групе/пара дописивали и уређивали додатним радом код куће.

Ученици израђују обележиваче за књиге са најзанимљивијим цитатима вредности који се могу делити ученицима млађих разреда у оквиру различитих манифестација у школи: *Дан књиге*, *Међународни дан писмености* и *Европски дан језика*.

(3) Начин презентовања задатка и његови исходи:

Презентовање резултата организује се пред свим ученицима чиме се резимира и синтетизује све до чега су ученици дошли анализом садржаја дела. На овај начин продубљују се ученичка (са)знања.

(4) Обједињујући цитатне тврдње ученици 1) подстичу једни друге на конструктиван дијалог, 2) проширују виђење појединих вредности у делу и 3) повезују побројане вредности са ситуацијама из реалног окружења. Такође, 4) апострофира се правилно правописно бележење цитата из дела.

Завршни део час(ов)а:

(5) Рефлексија и евалуација

Сумирање претходног: ученици представљају резултате рада, кроз десет доминантних вредности, тврдњи, које чине 88 изречених вредности у делу до којих су дошли. Радећи на задатку, развијају читалачке компетенције, естетичку компетенцију, сарадњу, те критички просуђују о важним појавама, догађајима и етичким вредностима које повезују са личним искуством.

(6) Предлози за даљи рад:

– Проширити рад истицањем врлина: истинољубивост, поштење, поверење, одмереност и сл.;

[8] Ради прегледнијег селектовања цитата ученицима се даје табела како би класификовали вредности, те их касније побројали и објединили.

– Направити компарацију добијених одговора између група/парова. Организовати дебату о томе;
– Реализовати истраживање/анкету међу ученицима у школи о најлепшем одабраном цитату вредности;
– Истражити које су у делу националне, а које универзалне вредности живота као „компаса";
– Направити мапу ума датих вредности у дигиталном алату и у папирној форми. Израдити потом билборд и плакат.

4. ЗАКЉУЧАК

У раду смо разматрали присуство вредности у роману *Мали принц* које су у корелацији са препорученим вредностима Програма слободних наставних активности *Вредности и врлине као животни компас II* у 7. разреду основне школе. Охрабривање ученика да препознају праве вредности и живе у складу са њима и окружењем, те тако развијају свој идентитет, јесте примарни циљ како изборног предмета, тако и предмета Српски језик и књижевност. Могући примери функционалног повезивања вредности могу бити представљени на указан корелисан начин, али не и једини могући.

Циљ образовања јесте да се ученицима обезбеди свест о значају хуманих вредности као и добробити за целовит развој личности ученика. Јер, онај ко усвоји вредности расте у човечности, онај ко то не учини – губи је (Перез 2008). Отуда, именоване вредности сагледаване у позитивној релационој категорији побројане су из 10 категорија – укупно 88 вредности. Предњачи категорија *живот* и *опште добро*, уз категорије *пријатељства*, *љубави*, *заједништва*, *образовања*, *социјалне правде*, *породице*, *здравља* и *мира*. Иако процентуално изражене по принципу присутности у делу, цитиране вредности немају хијерархијски однос, и њихов значај зависи од различитих тренутних околности онога ко их тумачи. Ниједна вредност није мање или више важна, већ само мање или више заступљена у одређеном периоду у животу.

Као резултат овог истраживања, сматрамо да се роман *Мали принц* може користити као средство за стицање вредности као што су *доброчинство*, *опште добро* и *љубав*. Роман *Мали принц* може се користити за подучавање ученика овим вредностима кроз корелацију са наставом предмета *Вредности и врлине као животни компас II*. На овај начин могућа је интерпретација дела истицањем доминантних вредности које чине смислену везу између свакодневног животног искуства ученика и школског окружења. Посебност дела *Мали принц* огледа се у разноврсности приступа тумачењу

самог дела, али и у томе што се доминантне и универзалне вредности уочавају већ при првом читању. Темељ изречених вредности[9] је у основи *пријатељства*, *љубави*, али и животног поимања *заједништва* и света око нас. Тенденције водећих и универзалних вредности, сједињене и испреплетане у роману, чине слику вредности детета-читаоца на путу ка одраслости.

ЛИТЕРАТУРА

Андрић (2003): Милка Андрић, Антоан де Сент Егзипери: *Мали Принц* – књига о љубави. *Школски час српског језика и књижевности*, XXI/1, Београд: НИП „Световид" д.о.о., „Нова стручна књига", 59–76.

Де Сент Егзипери (1992): Антоан де Сент Егзипери, *Мали принц*. Београд: ЗИЗ

Наумовић (2020): Смиљка Наумовић, Митска и савремена стварност у роману *Мали принц* А. С. Егзиперија, у: И. Чутура, М. Димитијевић (ур.), *Књижевност за децу у науци и настави*, Зборник радова, књ. 25, Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, 233–247.

Павловић (2021): Zoran Pavlović, *Psihologija vrednosti*. Beograd: Institut za psihologiju.

Перез (2008): Cruz Pérez Pérez, Sobre el concepto de valor. Una propuesta de integración de diferentes perspectivas, *Bordón: Revista de pedagogía*, 60(1), 99-112. https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2691995

Програм: Вредности и врлине као животни компас II. https://zuov.gov.rs/obrazovno-vaspitni-rad/

Радуловић (2009): Оливера Радуловић, Библијски подтекст у роману *Мали принц* А. С. Егзиперија, *Узданица*, 6(1), 71–76.

Секулић, Јарић (2012): *Социологија за трећи разред средњих стручних школа и 4. разред гимназије*, Београд: Завод за уџбенике.

Урошев Палалић (2016): Оливера Урошев Палалић, Интерпретација романа у основној школи и приказ рецепције романа *Мали принц*, *Књижевност и језик*, LXIII/3-4, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 379–386.

Фрондизи (1958): Risieri Frondizi, *¿Qué son los valores?*, Vol. 135, México D. F: Fondo de cultura económica. https://cmapspublic3.ihmc.us/rid=1NK0G3H92-Q332NV-2FD9/Los%20valores.pdf

Челиктјурк Сезгин, Гунеш (2022): Zuhal Çeliktürk Sezgin, Ceyda Güneş, Analysis of *The Little Prince book* of Antoine de Saint-Exupéry from the perspective of value transmission. *HAYEF: Journal of Education*, 19(3), 179–188.

[9] Беатрис Пинеда Сансоне у своме раду *El Principito y los ideales: Defensa de la libertad, del amor y del razonamient* говори о теми слободе, љубави, разума у делу *Мали принц* класификујући га као морални трактат. Више у: Пинеда Сансоне (2017): Beatriz Pineda Sansone, *El Principito y los ideales: Defensa de la libertad, del amor y del razonamient.* Madrid: Editorial Verbum.

Olivera V. Urošev Palalić
Primary school "Žarko Zrenjanin"
Zrenjanin

LEADING AND UNIVERSAL VALUES IN *THE LITTLE PRINCE* BY A. DE SAINT-EXUPÉRY (ANALYTICAL AND INTERPRETATIVE ASPECTS)

Summary: By reading literary works, students not only acquire knowledge but also broaden their perception of the world, develop skills, and adopt life values. In this context, the aim of the paper is to identify the dominant and universal values in the novel *The Little Prince* by Antoine de Saint-Exupéry, aligned and correlated with the recommended values in the elective school program for seventh grade – *Values and Virtues as a Life Compass II* (classification of ten values). Through qualitative content analysis of the novel, both explicitly expressed and implicit values are examined. The findings indicate that, besides the values of love and friendship, the novel contains universal human values that make it suitable for fostering the development of students' system of values, which represents one of the key goals of education. The paper also points out the importance of a methodological and integrative approach, as well as the possibility of interpreting the novel by emphasizing these dominant values, which create a meaningful link between students' everyday life experiences and the school environment.

Keywords: dominant and universal values, *The Little Prince*, *Values and Virtues as a Life Compass II*, integrative approach.